

Домашнє насилля, його особливості та види

За визначенням Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», який Верховна Рада України ухвалила 2001 року, насильство в сім'ї — це «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю». Закон розрізняє чотири види домашнього насильства:

- фізичне;
- психологічне;
- економічне;
- сексуальне.

Фізичне насильство в сім'ї — це навмисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншим, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті постраждалого, а також до приниження його честі та гідності.

Сексуальне насильство в сім'ї — це примушування до небажаних статевих стосунків у родині, а також сексуальні дії щодо неповнолітнього члена сім'ї. Психологічне насильство в сім'ї — це насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втрати здатності захистити себе і можуть заподіяти або заподіяли шкоду психічному здоров'ю.

Економічне насильство в сім'ї — це навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити постраждалого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має законне право. Такі дії можуть заподіяти шкоду фізичному чи психічному здоров'ю, або навіть призвести до смерті постраждалого.

Найбільш гостро проблема насильства в сім'ї постає перед неповнолітніми громадянами. Це пов'язано здебільшого з вразливістю та необізнаністю дітей. Вразливість дітей до насильства пояснюється їх фізичною, психічною та соціальною незрілістю, а також залежним (підлеглим) становищем по відношенню до дорослих, незалежно від того, чи є це батьки, опікуни, вихователі, вчителі. Нерідко буває важко виявити, чи мало місце в ситуації насильства в сім'ї психологічне насильство, чи справа обмежувалася лише фізичним або економічним насильством.

Згідно чинного законодавства, психологічне насильство в сім'ї проявляється в образах із використанням лайливих слів та криків, які принижують честь і гідність члена сім'ї, образливих жестах із метою приниження члена сім'ї або тримання його в атмосфері страху. Психологічне насильство проявляється також у брутальному ставленні до родичів чи друзів члена сім'ї; шкоди, що її спричинено домашнім тваринам; у знищенні, пошкодженні, псуванні або приховуванні

особистих речей, предметів, прикрас тощо.

Ознаками такого насильства над дітьми можуть слугувати:

- замкнутість;
- демонстрація повної відсутності страху;
- неврівноважена поведінка;
- агресивність, схильність до нищення й насильства;
- уповільнене мовлення, нездатність вчитися;
- надто висока зрілість та відповідальність у порівнянні зі звичайними для цього віку;
- уникання однолітків, бажання гратися лише з маленькими дітьми;
- занижка самооцінка;
- тривожність;
- намагання справити враження людини, що живе в злиднях;
- демонстрація страху перед появою батьків;
- страх фізичного контакту, острах іти додому;
- депресія, спроби самогубства;
- уживання алкоголю або наркотиків;
- психосоматичні хвороби, на кшталт болю в животі (неврастенії);
- нав'язливі страхи (фобії);
- насильство по відношенню до свійських тварин, та взагалі до більш слабших істот;
- почуття провини за отримання фізичних ушкоджень;

До різновидів психологічного насильства над дітьми, зокрема, належать:

1) використання «привілеїв» дорослих:

- поводження з дітьми як із рабами чи слугами;
- покарання, поводження як із підлеглими;
- поводження як із своєю власністю;
- відмова повідомляти про рішення, що стосуються відвідин та опікунства;

2) залякування:

- використання своїх переваг - росту, розмірів та сили;
- навіювання страху за допомогою розповідей, дій, тестів, поглядів;
- крики, стресогенна поведінка;
- жорстокість щодо інших істот;
- погрози покинути дитину; самогубства; заподіяння фізичної шкоди; шкоди іншим людям, тваринам, рослинам тощо;
- погрози розлюбити дитину;
- загроза суворого покарання Богом, судом, міліцією, школою, спецшколою, притулком, родичами та психіатричною лікарнею;
- приниження;
- використання скарг для тиску на дитину;
- використання дітей у якості довірених осіб;
- крики;
- непослідовність;
- присоромлення дитини;
- використання дітей у конфліктах між батьками;

- "торговельна" поведінка одного з батьків щодо любові до дитини;
Насильство над дитиною — це дії, що приносять шкоду дитині з боку людей, на яких покладено догляд та опіку над ним. До нього відноситься фізичне насильство, занедбаність й нехтування потребами дитини.

Як правило більшість батьків, яких жорстоко карали в дитинстві, самі карають своїх дітей. Не кожен із батьків розуміє, що покарання це психологічна травма. Батьки часто можуть завдати дитині психологічної травми без злого умислу яка може створити проблеми в дорослому житті. Фізичне, емоційне та психологічні види насильства батьків над дітьми у сукупності підсилює дію кожного з них, зумовлюючи виникнення в дитини певних ознак, що характеризують її переживання і поведінку. Наукові дослідження показують, що сімейне насильство із різноманітними факторами, негативно впливає на фізичний розвиток дитини, включаючи загальний стан здоров'я, координацію, силу, зір, слух дитини, її здатність набувати знання, необхідні для нормального життя. В таких дітей занижена самооцінка, вони вважають себе не вартими любові, виникають проблеми у співробітництві з іншими та вміння відрізнити добро від зла.

Якщо між дітьми та батьками немає взаємозв'язку, панує постійна атмосфера напруженості між самими батьками, то приводить до того, що дитина прагне якомога менше перебувати вдома, втрачає емоційний контакт з батьками, виходить з-під соціального контролю дорослих. У таких дітей розвиваються соціально-психологічні якості потенційного правопорушника. Значна кількість конфліктів та форм соціально неадекватної поведінки як дома, так і в школі, проковується самими дорослими. Підлітки, які стають жертвами фізичного та психічного насильства в сім'ї — в школі поповнюють категорію «важких учнів».